

LİSE COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ İNCELENMESİ

Dr. Süheyla ÜÇİŞİK*

Yrd.Doç. Dr. Sefa SEKİN**

ÖZET

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulundan onaylanan 2000-2001 yılında liselerde okutulacak Coğrafya dersi öğretim programının ana başlıkları şu şekildedir.

- Lise I. Genel Coğrafya ve Bölgeler Coğrafyası
- Lise II. Türkiye Fiziki Coğrafyası ve Ülkeler Coğrafyası
- Lise III. Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası

Bu çalışmamızda yukarıda belirtilen programın açılımı incelenerek çağdaş batılı devletlerin programıyla karşılaştırılmıştır. Ülkemizde uygulanan coğrafya müfredatına eleştirel bir gözle yaklaşılarak eksikler dile getirilmiştir.

ABSTRACT

The major topics of the geography program, which is approved by Ministry of Education's Committee of Instruction and Training (Talim Terbiye Kurulu) are as follows:

- High School Grade 1 General Geographic and Regional Geography
- High School Grade 2 Physical Geography of Turkey and Countries Geography
- High School Grade 3 Anthropogeography and Economic Geography

In this study, we examine the details of the above program and compare it to the programs in the Western countries. With a critical examination, we also point out the weaknesses of the program in our country.

* M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi, Coğrafya Anabilim Dalı'nda öğretim görevlisidir.

** Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, İlköğretim Sosyal Alanlar Anabilim Dalı'nda öğretim üyesidir.

I. GİRİŞ

Bu makalenin konusunu, liselerde kültür dersi olarak okutulan coğrafya dersleri öğretim programları oluşturmaktadır. Çalışmamızın temel amacı liselerin coğrafya öğretim programlarını incelemek varsa eksiklerini saptamak, içinde bulunduğumuz yüzyılın ihtiyaçlarını ne denli karşılayabileceğini sorgulayarak gelişmiş ülkelerin programlarıyla bir karşılaştırma yapmaktır.

Coğrafya öğretim programlarını incelemeyen önce ülkemizin coğrafya öğretimiyle ilgili kısa bir tarihçe vermek konuyu daha iyi kavrama açısından faydalı olacaktır kanaatindeyiz.

II: Ülkemizde Coğrafya Eğitimiyle İlgili Çalışmalar

Batılıların coğrafya ile ilgili olarak 19. yüzyılın sonlarında kurdukları bilimsel temeller, ülkemizde Cumhuriyet devrinde oluşabilmiştir. Büyük Britanya Kraliyet Coğrafyası Enstitüsü 1830 yılında kurulurken, ülkemizde Türk Coğrafya Kurumu 110 yıl sonra 1941 yılında kurulmuştur.

14 Ekim 1915 tarihinde İstanbul Üniversitesi'nde dört enstitü (fakülte) kurulması organize edilmiş ve bu fakültelerden biri de o günkü ismiyle Coğrafya Darülmesai'si'dir. Bugünkü çağdaş coğrafya eğitiminin mazisi 1915 yılına dayanır. 20 yıl sonra 1935 tarihinde Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Atatürk'ün büyük kültürel eserlerinden biri olarak Ankara'da açılmıştır. Günümüzde ise hemen her üniversitemizin eğitim fakültelerinde coğrafya öğretimine yönelik bir bölüm bulunmaktadır. Ancak coğrafya öğretimine yönelik akademik çalışmalar son 10-15 yıldan bu yana gelişmeye başlamıştır. Oysa ki, coğrafya bölümünden mezun olanların pek çoğu öğretmenlik yapmaktadır. Yetişmiş akademisyenlerden bir kaç istisna, coğrafya öğretimiyle ilgili çalışmalara pek ilgi göstermemişlerdir. Belki de bütün bunların bir sonucu olsa gerek, orta öğretim kurumlarındaki coğrafya öğretim programları zaman zaman değişse de ciddi manada bir yenilik söz konusu olmamıştır. Dolayısıyla 1960 yılında liseyi bitiren bir kimse ile 2000 yılında mezun olanların okuduğu coğrafya müfredatında fazla değişiklik yoktur. Günümüzün lise coğrafya öğretim programının neler içerdiğine dair soruya 31.5.2000 tarihli ve 2513 sayılı Tebliğler dergisini kaynak gösterebiliriz. Talim ve Terbiye Kurulunca onaylanan 2000-2001 öğretim yılı ise coğrafya öğretim programı şu şekilde belirtilmiştir.

a) Lise I'de zorunlu ortak genel kültür dersi Genel Coğrafya ve Bölgeler Coğrafyası

b) Lise II'de Türkiye Fiziki Coğrafyası ve Ülkeler Coğrafyası

c) Lise III'de Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası

Görüldüğü gibi coğrafya dersi ortak kültür dersi olarak sadece lise 1. sınıfta okutulacaktır. Coğrafya lise II. ve III. sınıflarda alanlara zorunlu, diğer branşlara seçmeli derstir. Batı ülkelerinin programlarında ise coğrafya ortak zorunlu kültür dersi olarak okutulmaktadır.

Lise birinci sınıfta zorunlu olan coğrafya dersi, iki dersin (Genel Coğrafya ve Bölgeler Coğrafyası) birleştirilmiş halidir. İçerik bakımından geniş konulara sahip bu iki ders için yıllık 72 saat yeterli olmamaktadır. Öğrenciler tarafından sadece bu sınıfta zorunlu olarak alındığından bütün konular süratle bitirmeye çalışılmaktadır. Ancak gerçek bir verim alınması mümkün değildir. Bu itibarla coğrafyanın zorunlu ortak kültür dersi olarak konulmasının doğru olacağı kanaatindeyiz.

II. LİSE COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AÇILIMI

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Coğrafyanın Konusu Bölümleri

1. ÜNİTE: YER YUVARLAĞI

1) Yer Yuvarlağının Evrendeki Yeri

- Yer'in Şekli ve Boyutları
- Paralel, Meridyen, Enlem, Boylam

2) Yer Yuvarlağının Hareketleri ve Sonuçları

- Gece ve Gündüz
- Mevsimler

2. ÜNİTE: HARİTA BİLGİSİ

1) Harita ve Ölçek

2) Haritalarda Yüzey Şekillerinin Gösterilmesi

3) Haritalardan Yararlanma, Harita İşaretleri, Harita Üzerinde Uzunluk ve Alan Ölçülmesi

3. ÜNİTE: İKLİM

1) Atmosfer ve Özellikleri

2) İklim ve İklim Elemanları

- Sıcaklık
  - Basınc
  - Nemlilik ve Yağış
- ##### 3) Türkiye'de İklim Elemanları

- Sıcaklık
- Basınc ve Rüzgarlar
- Nemlilik

4) Yeryüzünde Başlıca İklim Tipleri ve Doğal Bitki Örtüsü

4. ÜNİTE: YER YUVARLAĞININ YAPISI VE YERŐEKİLLERİNİN OLUŞUMU

Yer Kabuğunun Yapısı

2) Yer Kabuğunun Malzemesi: Taşla

3) Yer Yuvarlağının İç Yapısı

4) Jeolojik Devirler

5) İç Kuvvetler

a. Dağ Oluşumu ve Türkiye'de Dağ Oluşumu

- b. Epirojenik Hareketler, Türkiye'de Epirojenik Hareketler
- c. Volkanizma, Türkiye'de Volkanik Dağlar
- d. Depremler, Türkiye'de Depremler ve Korunma Yolları
- 6) Türkiye'de Ovalar ve Platolar
- 5. ÜNİTE: YERYÜZÜNÜN BİÇİMLENMESİ (DIŞ KUVVETLER)
- 1) Taşların Çözülmesi, Toprak Oluşumu ve Türkiye'deki Başlıca Toprak Çeşitleri
- a. Toprak Oluşumu ve Toprak Tipleri
- b. Türkiye'de Başlıca Toprak Tipleri
- 2) Yer Kaymaları ve Göçmeleri
- a. Yer Kaymaları ve Göçmelerini Oluşturan Etkenler
- b. Türkiye'de Yer Kaymaları ve Göçmeleri
- 3) Toprak Erozyonu
- a. Toprak Erozyonunu Oluşturan Etkenler
- b. Türkiye'de Toprak Erozyonu ve Toprak Korunması
- 4) Akarsular
- a. Akarsuyun Oluşumu, Havzası, Su Bölümü, Akımı (Debisi) ve Rejimi
- b. Türkiye'de Akarsuların Oluşturduğu Aşındırma ve Biriktirme Şekilleri
- 5) Türkiye'de Yer Altı Suları ve Kaynaklar
- 6) Türkiye'de Karstik Sular, Aşındırma ve Biriktirme Şekilleri
- 7) Göller ve Oluşumları
- a. Göllerin Oluşumu
- b. Türkiye'de Göller ve Oluşumları
- 8) Türkiye'de Buzullar ve Oluşturduğu Şekiller
- a. Buzulların Oluşumu
- b. Türkiye'de Buzullar ve Oluşturduğu Şekiller
- 9) Türkiye'de Rüzgarların Oluşturduğu Şekiller

- 10) Denizlerde Hareket
- a. Dalgalar; Akıntılar ve Gel-git Olayları
- b. Türkiye'de Dalga ve Akıntılarının Oluşturduğu Kıyı Şekilleri

İKİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

- A) Türkiye'nin dünya Üzerindeki Yeri ve Önemi
- B) Coğrafi Bölge, Bölüm, Yöre Kavramları
- C) Coğrafi Bölgeleri Oluşturan Özellikler
- Ç) Türkiye'nin İdari Bölümleri

COĞRAFI BÖLGELER

6. ÜNİTE: KARADENİZ BÖLGESİ

- 1) Bölgenin Coğrafi Özellikleri
- 2) Bölgenin Bölümleri
- a. Doğu Karadeniz Bölümü
- b. Orta Karadeniz Bölümü
- c. Batı Karadeniz Bölümü
- 3) Bölgenin Türkiye Ekonomisindeki Yeri
- 4) Bölgenin Türkiye Turizmindeki Yeri

7. ÜNİTE: MARMARA BÖLGESİ

- 1) Bölgenin Coğrafi Özellikleri
- 2) Bölgenin Bölümleri
- a. Çatalca-Kocaeli Bölümü
- b. Yıldız Dağları Bölümü
- c. Güney marmara Bölümü
- 3) Bölgenin Türkiye Ekonomisindeki Yeri
- 4) Bölgenin Türkiye Turizmindeki Yeri

8. ÜNİTE: EGE BÖLGESİ

- 1) Bölgenin Coğrafi Özellikleri
- 2) Bölgenin Bölümleri
- a. Ege Bölümü
- b. İç Batı Anadolu Bölümü
- 3) Bölgenin Türkiye Ekonomisindeki Yeri

4) Bölgenin Türkiye Turizmindeki Yeri

9. ÜNİTE: AKDENİZ BÖLGESİ

1) Bölgenin Coğrafi Özellikleri

2) Bölgenin Bölümleri

a. Adana Bölümü

b. Antalya Bölümü

3) Bölgenin Türkiye Ekonomisindeki Yeri

4) Bölgenin Türkiye Turizmindeki Yeri

10. ÜNİTE: GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ

1) Bölgenin Coğrafi Özellikleri

2) Bölgenin Bölümleri

a. Dicle Bölümü

b. Orta Fırat Bölümü

3) Bölgenin Türkiye Ekonomisindeki Yeri

4) Bölgenin Türkiye Turizmindeki Yeri

11. ÜNİTE: DOĞU ANADOLU BÖLGESİ

1) Bölgenin Coğrafi Özellikleri

2) Bölgenin Bölümleri

a. Yukarı Fırat Bölümü

b. Erzurum-Kars Bölümü

c. Yukarı Murat-Van Bölümü

ç. Hakkari Bölümleri

3) Bölgenin Türkiye Ekonomisindeki Yeri

4) Bölgenin Türkiye Turizmindeki Yeri

12. ÜNİTE: ORTA ANADOLU BÖLGESİ

1) Bölgenin Coğrafi Özellikleri

2) Bölgenin Bölümleri

a. Konya Bölümü

b. Yukarı Sakarya Bölümü

c. Orta Kızılırmak Bölümü

d. Yukarı Kızılırmak Bölümü

3) Bölgenin Türkiye Ekonomisindeki Yeri

4) Bölgenin Türkiye Turizmindeki Yeri

TÜRKİYE FİZİKİ COĞRAFYASI

1. ÜNİTE: TÜRKİYE'NİN YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ

TÜRKİYE'NİN YERYÜZÜ ŞEKİLLERİNİN OLUŞUMU VE ÖZELLİKLERİNE TOPLU BAKIŞ

A. TÜRKİYE'NİN DAĞLARI

1. Orojenik Hareketlerle Meydana Gelen Dağlar

2. Volkanik Dağlar

3. Dağların Türkiye'deki Coğrafi Dağılışı

a. Kuzey Anadolu Dağları

b. Güney Anadolu Dağları

c. Güneydoğu Anadolu Dağları

d. Doğu Anadolu Dağları

e. İç Anadolu Dağları

f. Batı Anadolu Dağları

B. TÜRKİYE'NİN PLATOLARI

C. TÜRKİYE'NİN OVALARI

1. Kıyı Ovaları

2. İç Bölgelerdeki Ovalar

Ç. TÜRKİYE'DE AKARSULARIN OLUŞTURDUĞU ŞEKİLLER

1. Aşındırma Şekilleri

2. Biriktirme Şekilleri

D. TÜRKİYE'DEKİ KARSTİK ŞEKİLLER

1. Çözünme İle Oluşan Karstik Şekiller

2. Çökme ile Oluşan Karstik Şekiller

E. TÜRKİYE'DE BUZULLARIN OLUŞTURDUĞU YER ŞEKİLLERİ

F. TÜRKİYE'DE RÜZGARLARIN OLUŞTURDUĞU ŞEKİLLER

G. TÜRKİYE'DE DALGA VE AKINTILARIN OLUŞTURDUĞU ŞEKİLLER

H. TÜRKİYE'DE YER GÖÇMELERİ VE YER KAYMALARI

I. TÜRKİYE'DE TOPRAK EREZYONU VE KORUNMA YOLLARI

1. ÜNİTE: TÜRKİYE'NİN YERÜSTÜ VE YERALTI SULARI (HİDROGRAFYASI)

A) TÜRKİYE'NİN AKARSULARI

1. Akarsularımızın Genel Özellikleri
2. Başlıca Akarsularımız
  - a) Karadeniz'e Dökülen Akarsular
  - b) Marmara Denizi'ne Dökülen Akarsular
  - c) Ege Denizi'ne Dökülen Akarsular
  - ç) Akdeniz'e Dökülen Akarsular
  - d) Basra Körfezi'ne Dökülen Akarsular
  - e) Hazar Denizi'ne Dökülen Akarsular
3. Akarsu Havzalarımız

- a. İç Anadolu Kapalı Havzalarımız
- b. Göller Yöresi Kapalı Havzaları
- c. Van Gölü Kapalı Havzası
4. Akarsularımızın rejimleri

a. Yağmur Sularıyla Beslenen Akarsular

b. Kar ve Buz Sularıyla Beslenen Akarsular

c. Kaynak Sularıyla Beslenen Akarsular

ç. Gölden Çıkan Akarsular

d. Karma Rejimli Akarsular

B. TÜRKİYE'DE GÖLLER VE OLUŞUMLARI

1. Doğal Göller

2. Baraj Göller

C. TÜRKİYE'NİN YER SULARI VE KAYNAKLAR

Ç. TÜRKİYE'NİN KAPLICALARI VE MADEN SULARI

2. ÜNİTE: TÜRKİYE'NİN İKLİMİ

A. TÜRKİYE'NİN İKLİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

1. Matematik Konumu

2. Özel Konumu

a) Etrafındaki Denizlerin Etkisi

b) Etrafındaki Kara Kütlelerinin Etkisi

c) Etrafındaki Basınç Merkezlerinin Etkisi

d) Yeryüzü Şekillerinin Etkisi

B. TÜRKİYE'DE İKLİM ELEMANLARI

1. Sıcaklık

a) Yıllık Ortalama Sıcaklık

b) Ocak Ayındaki Ortalama Sıcaklık Dağılışı

c) Temmuz Ayındaki Ortalama Sıcaklık Dağılışı

d) Türkiye'de Don Olayı ve Önemi

2. Türkiye'de Basınç ve Rüzgarlar

a) Günlük Rüzgarlar

b) Yerel (Mevzii) Rüzgarlar

3. Türkiye'de Nemlilik ve Yağış

a) Oluşumlarına Göre Yağış Tipleri

b) Türkiye'de Yağış Çeşitleri ve Önemi

c) Türkiye'de Yağışın Dağılışı

d) Türkiye'de Sis ve Önemi

e) Türkiye'de Kuraklık ve Kurak Bölgeler

C. TÜRKİYE'DE HAVA TAHMİNLERİ VE BELİRTİLMESİ

Ç. TÜRKİYE'DE İKLİM ÇEŞİTLERİ

1. Karadeniz İklimi

2. Akdeniz İklimi

3. Kara İklimi

4. ÜNİTE: TÜRKİYE'NİN BİTKİ ÖRTÜSÜ

A. ORMANLAR

1. Karadeniz Ormanları

2. Batı Anadolu Ormanları

3. Akdeniz Ormanları

4. Doğu ve İç Anadolu Ormanları

5. Ormanların Korunması ve Faydaları

B. MAKİ

C. BOZKIR

Ç. YÜKSEK DAĞ ÇAYIRLARI

D. TÜRKİYE'DE AĞAÇLANDIRMA ÇALIŞMALARI VE

AĞAÇLANDIRMANIN ÖNEMİ

5. ÜNİTE: TÜRKİYE TOPRAKLARI
NİN OLUŞUMU VE BAŞLICA
TOPRAK TİPLERİ

A. TOPRAKLARIN OLUŞUMU

B. TOPRAK TİPLERİ

1. Yerli Topraklar
2. Taşınmış Topraklar

ÜLKELER COĞRAFYASI

I. ÜNİTE: KOMŞULARIMIZ

A. Kafkas Ülkeleri

1. Azerbaycan
2. Gürcistan
3. Ermenistan

B. İnan

C. Irak

Ç. Suriye

D. Bulgaristan

E. Yunanistan

F. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

II. ÜNİTE: BAŞLICA ORTADOĞU

ÜLKELERİ

A. Afganistan

B. Lübnan

C. Ürdün

Ç. İsrail

D. Suudi Arabistan

E. Kuveyt

F. Birleşik Arap Emirlikleri

G. Mısır

H. Libya

III. ÜNİTE: BALKAN ÜLKELERİ

A. Makedonya

B. Yugoslavya (Sırbistan-Karadağ)

C. Bosna-Hersek

Ç. Hırvatistan

D. Slovenya

E. Arnavutluk

IV. ÜNİTE: BAŞLICA AVRUPA ÜL-
KELERİ

A. Güney Avrupa

1. İtalya
2. İspanya

3. Portekiz

B. Orta Avrupa

1. Almanya
2. İsviçre
3. Maceristan
4. Avusturya
5. Çekoslovakya

a. Çek Cumhuriyeti

b. Slovakya

C. Kuzey Avrupa

1. İsveç
2. Norveç
3. Danimarka
4. Finlandiya

Ç. Batı Avrupa

1. Fransa
2. İngiltere
3. Hollanda
4. Belçika
5. Lüksemburg

D. Doğu Avrupa

1. Romanya
2. Moldova

V. ÜNİTE: BAŞLICA AFRİKA ÜL-
KELERİ

A. Fas

B. Cezayir

C. Tunus

Ç. Güney Afrika Cumhuriyeti

D. Nijerya

VI. ÜNİTE: AMERİKA KITASI'NIN
BAŞLICA ÜLKELERİ

A. Kuzey Amerika Ülkeleri

1. Amerika Birleşik Devletleri
2. Kanada
3. Meksika

B. Güney Amerika Ülkeleri

1. Brezilya
2. Arjantin

VII. ÜNİTE: ASYA'NIN BAŞLICA
ÜLKELERİ

A. Orta Asya Cumhuriyetlerinden

1. Türkmenistan

2. Özbekistan
3. Kırgızistan
4. Kazakistan
5. Tacikistan
- B. Güney Asya Ülkelerinden

1. Pakistan
2. Hindistan
3. Bangladeş

C. Güneydoğu Asya Ülkelerinden

1. Malezya
2. Endonezya

Ç. Doğu Asya Ülkelerinden

1. Çin Halk Cumhuriyeti
2. Japonya
3. Güney Kore

VIII. OKYANUSYA

A. Avustralya

IX. MİLLETLER ARASI KURULUŞLAR VE TÜRKİYE

A. Birleşmiş Milletler

B. NATO

C. Avrupa Ekonomik İşbirliği ve Kalınma Teşkilatı (OECD)

Ç. Avrupa Künseyi

D. Avrupa Topluluğu (AT)

TÜRKİYE'NİN BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYASI

BİRİNCİ BÖLÜM: TÜRKİYE'DE NÜFUS

**NÜFUS VE NÜFUS COĞRAFYASI
NÜFUS COĞRAFYASININ COĞRAFYA BİLİMİ İÇİNDEKİ YERİ**

I. ÜNİTE: TÜRKİYE'NİN NÜFUSU

1. Türkiye'de Nüfus ve Nüfus Sayımları
2. Nüfus Artışı ve Sonuçları
3. Türkiye'de Nüfusun Coğrafi Dağılışı ve Bu Dağılışı Etkileyen Faktörler
4. Nüfus Yoğunluğu
5. Türkiye nüfusunun Özellikleri

II. ÜNİTE: TÜRKİYE'DE NÜFUS HAREKETLERİ

1. Nüfusun Artışı ve Nüfus Artışını Etkileyen Faktörler

2. Göçler:

A. İçGöçler

B. Dış Göçler

İKİNCİ BÖLÜM: TÜRKİYE'DE YERLEŞME

YERLEŞME COĞRAFYASI VE GELİŞİMİ

YERLEŞME ALANI VE YERLEŞME ALANINI SINIRLANDIRAN FAKTÖRLER

I. ÜNİTE: TÜRKİYE'DE YERLEŞME

1. Türkiye'de Yerleşmenin Tarihçesi
2. Türkiye'nin Yerleşme Şekilleri
  - a. Kır Yerleşmeleri
  - b. Şehirler
  - c. Şehirlerin Gelişmeleri ve Sorunları
  - d. Türkiye'de Mesken Tipleri

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TÜRKİYE'NİN EKONOMİK COĞRAFYASI

TÜRKİYE EKONOMİSİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

1. Coğrafi Konum

2. Yer Şekilleri

3. İklim

4. Nüfus ve Yerleşme

I. ÜNİTE: TÜRKİYE'DE TARIM

1. Türkiye Topraklarından Yararlanma
2. Tarla ve Bahçe Kültürleri
  - a. Tahıllar
  - b. Baklagiller
  - c. Sanayi Bitkileri
  - ç. Yağ Bitkileri
  - d. Sebzecilik
  - e. Meyvecilik
  - f. Zeytincilik
  - g. Bağcılık
  - ğ. Yem Bitkileri
  - h. Çay

1. Seracılık
3. Türkiye'de Tarımı Etkileyen Faktörler
4. Tarımın Türkiye Ekonomisindeki Yeri ve Önemi
- III. ÜNİTE: TÜRKİYE'DE HAYVANCILIK
1. Hayvancılığı Etkileyen Faktörler
2. Türkiye'de Hayvan Varlığı ve Coğrafi Dağılışı
3. Su Ürünleri
- III. ÜNİTE: TÜRKİYE'DE ORMANLAR VE ORMAN İŞLETMECİLİĞİ
1. Türkiye'de Ormanlarının Coğrafi Dağılışı
2. Ormanlardan Yararlanma ve Orman Ürünleri
3. Ağaçlandırma
4. Ormanların Önemi ve korunması
5. Ormancılığın Türkiye Ekonomisindeki Yeri
- IV. ÜNİTE: TÜRKİYE'DE MADENLER VE ENERJİ KAYNAKLARI
1. Madenler
2. Enerji Kaynakları
3. Madencilik ve Enerji Üretiminin Türkiye Ekonomisindeki Yeri
- V. ÜNİTE: TÜRKİYE'DE SANAYİİ
1. Sanayinin Kurulması İçin Gerekli Şartlar
2. Türkiye'de Sanayinin Kuruluşu ve Gelişimi

3. Türkiye'de Sanayi Kolları
  - a. Besin Sanayii
  - b. Tütün ve İspirtolu İçkiler
  - c. Dokuma, Deri ve Giyim
  - ç. Maden Sanayii
  - d. Makina Sanayii
  - e. Kimya Sanayii
  - f. Çimento, Cam, Seramik Sanayii
  - g. Orman Ürünleri Sanayii
4. Sanayinin Türkiye Ekonomisindeki Yeri
- VI. ÜNİTE: TÜRKİYE'DE ULAŞIM
1. Türkiye'de Ulaşımı Etkileyen Doğal ve Beşeri Faktörler
2. Türkiye'de Kara Ulaşımı
3. Türkiye'de Deniz Ulaşımı
4. Türkiye'de Hava Ulaşımı
- VII. ÜNİTE: TÜRKİYE'DE TİCARET
1. İç Ticaret
2. Dış ticaret
3. Transit Ticaret
- VIII. ÜNİTE: TÜRKİYE'DE TURİZM
1. Türkiye'de Turizmi Etkileyen Faktörler
2. Türkiye'nin Turistik Değerleri
  - a. Doğal Güzellikler
  - b. Tarihi Değerler
3. Türkiye'de Turizmin Gelişmesi
4. Turizmin Türkiye Ekonomisindeki Yeri ve Önemi

Yukarıda sunduğumuz lise coğrafya eğitimi programları bazı yönlerden eleştiriye açıktır. Coğrafya ders kitaplarını incelediğimizde konuların içerik olarak coğrafyanın temel kavram ve ilkelerine yönelik olduğu görülmektedir. Ancak bize olması gereken coğrafi olaylarla insan ve doğal ortam ilişkisinin ön plana çıkarılmasıdır. Örneğin nemlilik ve yağış başlığı altında nem ve yağış çeşidiyle ilgili temel kavramların verilmesine karşın, nemlilik ve yağışın doğal ortam için önemine değinilmemektedir. Aynı şekilde yer şekilleri ve oluşumu üzerinde uzun uzun durulmasına kar-

şılık yer şekillerinin insan hayatına etkilerinden bahsedilmemiştir. Programları genel olarak değerlendirdiğimizde şu sonuçlara ulaşabiliriz.

1. Öğrenci coğrafyayı günlük hayatında kullanmaya yaramayacak bir bilgi yığını olarak görüp derse karşı soğumaktadır.

2. Gelişmiş ülkelerin coğrafya programları incelendiğinde coğrafi olayların insan ve doğal ortamla ilişkisinin esas alındığı görülmektedir.

3. Coğrafya ülkelerin öğretim programlarının açılımında Türkiye ağırlıklı bir coğrafya eğitiminin benimsendiği görülür. Gelişmiş ülkelerde ise kendi ülke coğrafyaları genel programın ancak 1/4'nü kapsamaktadır.

4. Müfredatın kitaplardaki işlenişine bakıldığında konuların birbirinin tekrarı olduğu görülmektedir. Örneğin Lise birinci sınıfta Türkiye'nin dağları, ovaları, platoları v.b. yer şekilleriyle ilgili bilgiler verilmekte, Lise II. sınıfta Türkiye Fiziki Coğrafyası başlığı altında aynı konular tekrar işlenmektedir. Bunun gibi birçok konuda tekrarlar söz konusudur.

5. Coğrafya programlarının hem açılımında hem de kitapların konuyu işleyişinde dikkat çeken bir diğer husus, konuların çok teferruata inilerek ele alınmış olmasıdır. Halbuki lise düzeyinde bu denli ayrıntılı olarak ele almak öğrenci seviyesini aşacağından eğitim kuralları açısından da uygun düşmektedir.

6. Programların açılımı ve kitaplarda konuya ayrılan sayfa sayısı itibarıyla "Doğal Afetler"e yeterince yer verilmediği görülmektedir. Deprem, sel gibi doğal afetlerin sık sık etkilediği Türkiye'de toplumun doğal afetlere karşı duyarlı hale getirilebilmesi gerekir. Coğrafya öğretim programlarında bu nedenle konuya daha fazla yer verilmelidir. Ülkemizde ders kitaplarında bu konu bir iki sayfayla anlatılmasına karşın Batı ülkelerinin kitaplarında en az 10-12 sayfa ayrılmaktadır.

SONUÇ

Ülkemizde lise coğrafya ders müfredatı 1950 yılından bu yana köklü bir değişikliğe uğramamıştır. Coğrafya bilimindeki bütün ilerlemelere, yapılan akademik çalışmalara rağmen ders kitaplarında içerik olarak fazla yenilik yoktur. Bu durum hem öğrencilerin derse olan ilgilerinin azalmasına, hem de ülkemizin çağdaşlarından ders müfredatı olarak geri kalmasına sebep olmuştur. Halbuki coğrafya dersinde işlenen konuların bir-

çoğu öğrencilerin günlük yaşamda kullanabilecekleri bilgilerden oluşmaktadır. Dolayısıyla lise coğrafya dersi müfredatında içinde bulunduğumuz yüzyıla uygun şekilde ileri ülkelerin programları doğrultusunda değişiklik yapılmalıdır. Bunu yaparken Avrupa Birliği ülkelerinin programlarını titizlikle inceleyerek gerekirse örnek almalıyız.

BİBLİYOGRAFYA

- AKYÜZ, Y., 1993, Türk Eğitim Tarihi, İstanbul.
- BAYMUR, F., 1939, Coğrafya Öğretimi, İstanbul.
- DOĞANAY, H., 1993, Okullarımızda Coğrafya Öğretiminin Temel Meseleleri, Milli Eğitim ve Kültür Dergisi Sayı:19, Ankara.
- DOĞANAY, H., 1989, Coğrafya ve Liselerimizde Coğrafya Öğretim Programları, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Coğrafya Araştırmaları Dergisi Cilt:1, Sayı:1, s.7-24, Ankara.
- DOĞANAY, H., 1993, Coğrafya Metodoloji, MEB Yayınları Öğretmen Kitapları Dizisi 187, Ankara.
- DÖNMEZ, Y., 1964, Coğrafya Öğretimi, Türk Kültürü Dergisi Sayı 18, Ankara.
- EFE, R., 1996, Coğrafyada Yeni Yaklaşımlar, Coğrafya Öğretiminde Çağdaş Metot ve Teknikler, M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi II. Ulusal Eğitim Sempozyumu Bildiriler, s.271-280, İstanbul.
- MEB, 1932, Orta Mektep Programı, İstanbul.
- MEB, 1983, Lise Coğrafya Dersi Programı, İstanbul.
- MEB, 1992, Lise Seçmeli Coğrafya Dersi Programı, İstanbul.
- ÖZEY, R., 1996, Osmanlı Döneminden Bugüne Orta Öğretimde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi, M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi II. Ulusal Eğitim Sempozyumu Bildirileri, s.200-213, İstanbul.
- SEKİN.S.,1996, "Günümüz Türkiye'sinde Coğrafya Eğitiminde Sorunlar ve Çözüm Önerileri," Marmara Üniversitesi 2.Ulusal Eğitim Sempozyumu Bildirileri s.166-176, İstanbul .
- SEKİN, S., 1999, "Cumhuriyetin 75. Yılında Coğrafya" Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öneri Dergisi sayı 11 cilt 2. İstanbul.
- TAŞLI, İ., 1996, Coğrafya Öğretiminde Çağdaş Yaklaşımlar, M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi II. Ulusal Eğitim Sempozyumu Bildirileri, s.194-199, İstanbul.